

Potřeba víry a její zneužití

Roman Cardal

25. júna 2024 + Spoločnosť + CZ, Filozofia

Věř a následuj osvícence

V době covidové si politici rozšířili repertoár své působnosti na občany zdůrazňováním, že musíme *věřit vědě a následovat ji*. Bylo velmi zarážející vidět a slyšet například francouzského prezidenta Macrona, jak obhajoval postup vlády ve věci očkování právě apelem na nezbytnost svěřením se vedení vědeckým odborníkům. Zvláštní byla především ona kombinace *vědy a víry*, výzva k důvěře v racionalitu opatření, jež se opírala o doporučení široké vědecké obce. Jak je možné, že E. Macron, hrdý reprezentant politického sekularizmu, najednou mluvil o *víře*, o nezbytnosti podřízení našeho rozumu požadavkům vědy, jež je přece sama čistě racionální (rozumovou) aktivitou? Jak se může rozum nás občanů poslušně podvolit rozumu vědců?

Na to by se dalo odpovědět různými způsoby, ale jedna z odpovědí bere v potaz známou francouzskou revoluční tradici. Věda je v ní uctívána jako zástupce *Bohyně Rozumu* na této Zemi. A co je božské, to si zaslouží poslušnost i v případech, že jeho požadavkům nerozumíme. Máme-li Macronově výzvě rozumět v širším kontextu, neměli bychom tuto souvislost lehkovážně přehlížet.

Posledná bašta alebo Veda verzus povera; karikatúra Puck, 19. storočie

zdroj: LOC's Public Domain Image Collections - GetArchive

Vyvolená kasta odborníků

Upozornění na nezbytnost důvěry ve vědu má samozřejmě i jiný, méně „okultní“ rozměr. Může vyvěrat z přesvědčení, že vědecké závěry jsou dostupné *jen úzkému kruhu odborníků* a kdo k němu nepatří, což se týká naprosté většiny lidí, nemá možnost jejich správnost nijak samostatně ověřovat. Nezbyvá jim tedy než *prostě uvěřit*, že kvalifikovaní vědci se ve svých postupech nikde nedopustili žádné chyby a že jsou důvěryhodnou autoritou, před níž se odmítají sklonit jen nerozumní jedinci.

Toto vysvětlení je pochopitelné každému, jenž má takřkajíc „všech pět pohromadě“. Věda je náročnou oblastí, v níž se dokáží zorientovat pouze ti, kdo v ní vynaložili dostatečně velké úsilí během značně dlouhého času. Právě tento požadavek vylučuje z její svatyně každého, jenž tuto oběť není ochoten či schopen přinést, což znamená, že mimo presbytář vědeckého chrámu se ocitá většina občanů, která ho

může sledovat jen zpovzdálí a z pozice prostých věřících. Není proto přehnané, když se někdy setkáváme se srovnáním, v němž se o vědcích mluví jako o *novodobé kněžské třídě*, která po té staré převzala i úřad prorocký a soudcovský.

Víra straší i mezi vědci

Jenže toto rozdělení členů západních společností na „kněze a laiky“ má svoje slabiny, které nejsou na první pohled patrné. Je jasné, že příslušníci moderní „kněžské kasty“ mají zájem, aby se v ní udrželi a aby se svým společenským postavením odlišovali od prostých věřících oveček, neboť příslušnost k „vědeckému kléru“ je spojena s mnohými benefity, mezi nimiž hraje nezanedbatelnou roli i *úcta a vážnost*, která je jim ze strany neodborníků prokazována. Právě toto rozdělení na „osvícené“ a „neosvícené“ však poněkud pokulhává, protože věda není žádnou monolitickou disciplínou, ale rozčleňuje se do nepřehledného množství různých odvětví.

Ilustračný obrázok, zdroj: Easy-Peasy.AI

Vědec je matematik, fyzik, astronom, chemik, biolog atd. Co to znamená? Například to, že matematik, nakolik je matematikem, postrádá odbornost biologa a těmi samými limity je stížen *každý odborník ve vztahu k odbornostem, jimž se sám nevěnuje*. Proto se i vědci vůči sobě navzájem ocitají v pozici „kněží a laiků“ – biolog, který se díky své zaneprázdněnosti ve své vlastní oblasti nemůže věnovat matematickým studiím, *je odkázán na pouhou víru* ve správnost postupů, které ve své sféře uplatňuje matematik, fyzik, astronom atd.

Není tomu proto tak, že vědci mají na své straně jen a pouze jejich těžko dostupnou racionalitu a víra zbývá pouze na masu vědecky nevzdělaných lidí. Sami vědci jsou vůči svým kolegům z jiných oborů v *pozici prostých věřících*. V covidové době jsme měli možnost si to ověřit na mnoha případech. Když jsem tehdy mluvil s některými lékaři o zdravotních rizicích vládou propagovaného očkování, sdělili mi, že mi k tomu nemohou poskytnout žádné relevantní informace, protože nejsou vzděláni ve vakcinologii a imunologii. Převážná část z nich však vyjádřila přesvědčení, že jejich kolegové z těchto disciplín jsou důvěryhodní, a proto nemá smysl se vůči očkovací kampani nevymezovat. V tomto hodnocení byl přítomen postoj i k jejich vlastní odbornosti a ke kvalitě jejich vlastní práce. Sami na svém expertním poli prováděli poctivé zkoumání a neviděli důvod, proč by lékaři z jiných odvětví neměli důvěřovat výsledkům, kterých se jeho prostřednictvím dobrali. Tato *mezioborová kolegalita mezi lékaři* byla natolik silná, že by vystoupení

proti vakcinačnímu nátlaku považovali za porušení profesní etiky.

Jestliže tedy nelze vést jednoznačnou hranici oddělující speciální racionalitu vědců od víry vědecky nekvalifikované veřejnosti, protože probíhá *i uvnitř široké vědecké komunity*, je třeba rovněž nepřehlížet, že na ni *narážíme též v rámci samotné lékařské vědy*, která se rozčleňuje do velkého množství speciálních odvětví a vystavuje tak i lékařské odborníky nutnosti věřit v dobrou kvalitu práce svých kolegů z jiných medicínských disciplín.

Neptej se, myslíme za tebe

Tyto úvahy ukazují, že celý problém tzv. autority vědy a vědců není rozhodně tak jednoduchý, jak by se mohlo na první pohled zdát a jak byl v době covidové fakticky prezentován angažovanou politickou reprezentací. Většina lidí se nad těmito obtížemi nikdy nezamyslela, k čemuž do velké míry přispěla zmíněná mezioborová kolegiálníta vědců, která způsobila to, že téměř všichni lékaři očkování proti covidu *doporučovali anebo k jeho provádění mlčeli*. Proto se ojedinelí protestující lékařští odborníci téměř nevyhnutelně dostali na pranýř nejen tzv. expertů, ale i široké laické veřejnosti. Na podobnou diskuzi, kterou jsme výše naznačili, se nenašel žádný oficiální prostor, protože by to vedlo k rozkolísání důvěry mas v „řešení“, jenž bylo razantně a nekompromisně protlačováno.

„Pán doktor“

zdroj: rawpixel.com

Odbojní lékaři se tak ocitli v podobné obtíži, která před mnoha staletími spočinula na bedrech Sokratových při jeho polemických střetech se sofisty. Ti byli přesvědčeni, že diskuze sokratovského typu do politiky nepatří, protože se v nich *kladou velmi nepříjemné otázky a otevírají se nepohodlné problémy*, což zvyšuje obezřetnost občanů vůči držitelům politické moci. Politik potřebuje autoritu a musí působit jistě a sebevědomě. Aby toho dosáhl, musí se nutně určitým otázkám a problémům *vyhýbat*, protože pokud by se s nimi musel otevřeně konfrontovat, ukázalo by se, že *si s nimi neví rady*. Sokrates ale upozorňoval na to, že určité, z politiky systematicky vytěšňované problémy, *do ní bytostně patří*, a právě jejich vytěšňování je jednou z příčin, proč byla v tehdejších Aténách politická činnost vykonávána ze značné části nekompetentními osobami.

O jaké otázky a problémy se jednalo? Například o poznání, jaký je poslední smysl lidského života. Už to, že politikům zní tato slova *naprosto bizarně a odtazité*, je výmluvným dokladem, že se nad nimi vůbec nemíní vážněji zamyslet. Domnívají se, že téma smyslu lidského života nemá s politikou vůbec nic společného a jako deklarování liberálové ho *přenechávají libovůli subjektivních svědomí*, jimž ve „vzdělávacím“ procesu vštěpují, že se k autonomii probuzený člověk něčím podobným už nemusí nechávat

vyvádět z míry.

Ke zdravému prozíření z této ubohé liberální manipulace však stačí myšlenkově navodit *pouhou hypotézu*, podle níž je smysl lidského života vázán na věrné dodržování objektivního mravního zákona, který je třeba odhalovat, obhajovat a vytvářet k tomu potřebnou politickou a společenskou atmosféru. *Jak politik vyloučí, že smysl lidského života není vázán na tuto závažnou podmínku a že se přitom nerozhoduje naprosto o všem, o zdárném či tragickém osudu každé svéprávné lidské bytosti?* Dnešní běžný politik toho není vůbec schopen a není bohužel ani ochoten se tím zabývat. Má přece na práci „důležitější“ věci.

Tím nicméně riskuje, že svou politikou lidem *znemožňuje dosahovat jejich posledního cíle* a že se z něj tedy stává jejich *největší nepřítel*. Přesně toto nebezpečí politická činnost obnáší a lhostejnost politiků k němu je velmi neblahým znamením. Protestující lékaři v době covidu také vznášeli řadu znepokojivých otázek, například tu, zda je vnucovaná vakcinace zdravotně bezpečná a patřičně otestovaná, zda její benefity převažují nad škodami, které by s její aplikací mohly být spojeny. Slyšení bohužel nebyli a mase občanů to bylo vlastně úplně jedno. V tom se opět projevuje stará pravda, že se člověk bez víry a důvěry v autoritu neobejde. Je však přitom důležité nepodcenit, *na oltář jaké authority svůj rozum a svoji vůli přinese*.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/potreba-viry-a-jeji-zneuziti/>